

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) címzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Szabó Samu**, **Szentgyörgyi József**.

Hova vezet a trágya nélküli földmivelés?

A mely területek jelenleg verejtékes homlok idézte jó, gondos mivvelés, trágyázás mellett nyújtanak kielégítő termést, ugyanazon területek az ősidőkben, de alig elmúlt évtizedek előtt is nagyszerű terméssel jutalmazták a hanyag, felületes, trágya nélküli munkát.

Mindenfelé kezd mutatkozni a talajkimerülés s e kimerüléssel az általános elszegényedés és idővel répusztulás lesz természetesen következése.

A népnek erkölcsi szellemi haladása az élelmezéstől függ, az élelmezhetés minősége a talaj termő erejétől és ez ismét a talajtól termések által elvont növényanyagok bizonyos aránybani visszaszolgáltatásától — trágyázástól tétetik függővé.

A rómaiak világhuralma alatt körülbelöl ezer nyolczszáz év előtt Szicília oly termékeny talajjal bírt, hogy Róma gabonátárának neveztetett; most sovány kizsarolt földjének silány termése szűken látja el kenyérrel a bennszülött meggyérült lakoságot. Spanyol-, Görögország, Palesztina alig egy évezred előtt nagyszerű termésekkel dicsekedett, most talaja kizsarolva, népe elszegényedett, anyagi és szellemileg sajnálatra méltó visszaesést, elhanyagolást mutat. Amerikába özönlött bevándorlók által mivvelhető állapotba helyezett őserdők óriási termésekkel örvendeztetették az illetők munkáját.

A szüzföld — ha szabad ily kifejezéssel élnem — csak akkor ismerkedett az ekevasnak hódító erejével és százsorossan fizette vissza a belévetett magot. A gazdagodási vágy oly földzsaroló rendszert — ha rendszer — létesített, hogy néhány évtized elteltével a termések csökkentek, rovarok és élősdű növények pedig iparkodtak a gyenge fejlettségű növényzetet megrontani, mely törekvését leg több esetben teljesen sikerült. A növényanyagok kiapadhatlanságában bizott földmivvelők hiedelmükben csalatkozva, ott hagyták kizsarolt földjüket, beljebb nyugotnak húzódtak, ott hasonló eljárást követtek, zsaroltak, beljebb vonultak s most Amerika keleti részein oly sovány területek léteznek, melyek csekély termést és gyenge legelőt szolgáltatnak.

Ez a trágya nélküli földmivvelés elmaradhatlan következménye.

Nem szükséges a történelemre hivatkozni és nem a távol eső Amerika példáját idézni, hanem nézzük, mit látunk hazánkban?

A legelők, kaszálók feltöretnek és kalászossal vettetnek be; de e feltöres folytán a marhatenyésztés is kevesbedett s így csekély mennyiségű trágya lévén, ritkán vagy sohasem kerül, főképp a majortól távolabb eső területekre trágya. Milliókra rüg azon holdak száma, melyek ember emlékezet óta nem trágyáztattak.

A kizsarolt talajban csak gyenge növény

tenyészs a gyenge beteges növényt megtámadják az élősdiak, a rovarok, férgek felemésztik, elszaporodnak s végre nagy számuknál fogva meglepik az erőteljesebbeket és azok is falánkságuknak esnek áldozatává.

Talán meg sem lehetne azon terület nagyságát határozni, mely hazánkban negyed század előtt parlagon hevert s most szántóföld lett belőle, mivelletése első éveiben nagyezzerü termést adott, de ha e területek birtokosai vagy kezelői elfogulatlanul és öszintén bevalják, bizonyosan el kell ismer-niök, hogy földjük termékenysége csökkent.

És ha ez így folytatattik, mi lesz a végeredmény? az, a mit Liebig mondott, reánk is alkalmazható, hogy: földzsarolás és rablógazdaság hosszas folytatása vetette meg a római és spanyol világuralom romlásának alapját.

A trágyázás nélküli gazdaságoknak meg kell szünni és meg is fognak szünni, mert ha a nagy gazdaközönség át nem látja és meg nem másítja fonák eljárásait, akkor a talaj felmondja szolgálatát és a beállott szükség, a megélhetés kényszeríteni fogja a földmiveléssel foglalkozókat arra, hogy visszaszolgáltassák a talajnak azon ásványoldatokat, melyek szem, szalma, gumó szénaalakban elszállítottak. A földzsaroló gazdából okszerű gazda lesz. De míg ez átmeneti időszak tart, míg minden gazda meggyőződik a rendszeres trágyázás el nem ódázható szükségéről, sok idő fog még eltelni. A szükség rossz tanácsadó szokott lenni s így nagyon kívánatos, hogy mielőtt a talaj kimerülése, a szükség kényszeríti a gazdát földjeit trágyázni, tegye azt önként saját érdeke parancsolta belátása folytán; így az átmeneti korszak veszteségeitől megmenekszik.

China és Jappan túlsűrű lakosságával évezredek óta miveli földjét és talajának termő képessége nem csökkent, nem csökkent azért, mert földje termőképességének fenntartására és előmozdítására az ősidőktől fogva emberi, állati, növényi hulladékokat összegyűjt és szántó földjére hordja.

Ott több ezer évi mivelés után nem csökkent a föld termőképessége, — nálunk néhány évtizeden át követett zsarolási eljárás következtében növénybetegségek, rovarok, gyomok elszaporodása jelzik talajunk erejének fogytát. Talajunkat a kimerülés-

tól az ugartatás, takarmány és kapásnövények vetése és rendszeres trágyázás menti meg.

Ébner Sándor.

Levéltetü az árpa gyökerén.

Egy állatfajról szölok itten, mely a levéltetvek min-denki által ismert nagy csoportjába tartozik s melyet az általam eddig látottak után inkább gyökértetünek kellett volna mondanom, a mennyiben azt árpa gyökerein talál-tam. Ugyanis Bod Károly ur (Simontelkéről, Dobokame-gyéből) junius hó végén többfélekeper megrongált árpa-szálakat — gyökereiket agyaggömbbe foglalva — küldött hozzám, melyeknek gyökerein az említett állat nagy számban élődött. Hogy az nem ugyanazonos az árpa és más gabnanemüek földfeletti részein élödni szokott levéltetük-kei, azt az állat külső szerkezetéből, nevezetesen a lábak s kivált a csápok rövidebb s vastagabb voltából, továbbá a mézcső hiányából azonnal észrevehettem. Hogy a gyökerekből vagy legalább a gyökerekből is táplálkoznak, azt nem pusztán abból következtetem, mert a gyökereken voltak, hanem azon minden kétséget kizáró körülményből, hogy soknak csörét a gyökerekbe illetve találtam. Az életmódra nézve feltehettem magamnak azon kérdést is, valjon nem úgy áll-e a dolog, hogy a föld repedezése, különböző állatok rongálása vagy más körülmények foly-tán felszínre került gyökereket élödnék-e; s talán nem is mindig ezeken, hanem más növények földfeletti részein s csak esetleg kerülnek a véletlenül felszínre jutott árpa-gyökerekre, mely esetben jelentőségük egészen más vol-na. Azonban Bod Károly urnak e tekintetben adott szives válasza azt állítja, hogy ezek mindig a föld alatt élnek s határozottan gyökértetvek s ugyan ő azt is felemlíti, hogy a föld alatt társaságukban hangyákat is talált. Habár a növénytetvek között ismeretesek olyanok is, melyek rendszeren növénygyökereken élödnék s többek közt Kal-tenbach is említ fel ilyeneket*) (Cichoreum, Achillea, Hieracium, Setaria stb. gyökerén), sőt említ olyant is (Tichea setariae), mely kukuricza gyökerén találtatott; — tudomásom szerint eddigelé nem ismeretes oly levéltetü, mely kalászos gabnanövények gyökereit bántalmazná. — Valjon e tetvek uj s eddig ismeretlen fajt képeznek-e vagy pedig ugyanazonosok valamely ismert, de más növényen előfordult fajjal, annak megbírlásába ezuttal azon egy-szerű okból nem bocsátkozhatom, mert a levéltetvek ne-meire s fajaira vonatkozó irodalomnak legcsekélyebb ré-szével sem rendelkezem s ahoz jutnom eddigelé még nem sikerült. Ha lesz módom betekinteni az ide vágó iroda-lomba, alkalmilag még e tárgyra visszatérendek.

Mellözve a szóban forgó állat fejlődésére, szapor-ságára s életmódjára vonatkozó azon körülmények felemlítését, melyek a levéltetvek — Aphidina — családjának általános viszonyaiból s egyes ide tartozó fajok részlete-

*) Kalténbach, Die Pflanzenfunde etc. 1874.

sebb ismeretéből következtethetők, ezuttal csakis az állat leírására s a beküldött árpa-példányok ide vágó körülményeinek felemlítésére szorítkozom. A talált állatok különböző fejlettségi fokozatúak voltak, nevezetesen kisebb nagyobb szárnyatlan alakok, nagyobb alakok szárnydurványokkal (u. n. nymphák) és szárnyasok. Nagyságuk a fejlettségi fok szerint különböző; a legnagyobb szárnyatlan alak mintegy $1\frac{1}{2}$ millimeter, a szárnyas pedig szárnyával együtt 2 millimeter hosszúságú vagy ennél valamivel hosszabb. Színre nézve a legkisebbek tejtehérek, a nagyobbak zöldek, a legnagyobbak, valamint a szárnyasok is zöldek, de kékes fekete foltokkal tarkázva. Pár árpaszálon (alsó részük agyagba foglalva) több napon keresztül háborítlanul hagytam őket s midőn az agyaggömböt kibontottam, sok döglött szárnyásra akadtam (többiek csak ritkán kaptam szárnyast) s ezeken, valamint a nagyobb döglött szárnyatlanokon is a kékes fekete szín elnyomta a zöldet.

Testalakjuk körteidomhoz hasonlítható, potrohuk vége kinyulik, mi a nagyobb példányokon szabadszeggel is kivethető; mézesővük nincs. Szemük vörösek vagy feketék. Csápuk és lábuk színe — kivéve a legifjabbakat — világosabb vagy sötétebb barna, a szerint, a mint fiatalabb vagy öregebb az egyén. Csőrüket, mikor a növénybe beszúrva nincs, a test alsó felületére hajtva viselik s annak hosszúsága a test hosszához képest kor szerint változó, nevezetesen ifjabb példányoknál a 3-ik lábon is túlér az, míg vénebbeknél csak a 2-ik lábíg vagy annál valamivel tovább. Lábaik meglehetősen vastagok. Csápjuk hossza a test hosszának $\frac{1}{3}$ -át vagy annál valamivel többet tesz ki; 6 tagból áll, 1-ső és 2-ik tag rövid vastag, 3-ik tag kétszer oly hosszú, mint a két első együtt vége, de jóval vékonyabb, 4-ik és 5-ik tag felényi hosszú mint a 3-ik, 6-ik tag hasas, valamivel hosszabb, mint az 5-ik s legvégén hirtelen vékonyodó. A fiatalabb alakoknál csak 5 tagból áll a csáp, melyből oly módon lesz később 6, hogy a 3-iknak végétől válik el a 4-ik. A mellső szárnyon egy vastag hosszanti ér látható (nervus submarginalis), mely az u. n. szárnyjegynél (stigma Flügelmal) végződik. A szárnyjegy meglehetősen széles, orsóidomu s szabad szeggel is mint fekete folt látható; ennek közepe tájától egy sugársojt (Cellula radialis) ered, mely megfelelő ér (nervus radialis) által van határolva; a szárnyjegy mögött kétágu villaér (Gabelader) látható s ezeken kívül a szárnytövéhez közel az említett hosszanti érből még két haránt ér veszi eredetét. A hátsó szárny egy hosszanti és két haránt érrel bír.

Nyári szaporodásuk — mint legfőbb családronaiknál — eleven állatok létrehozása által történik; mit onnan állíthatok, mert ha a nagyobb szárnyatlanokat és a szárnyasokat szétnyomtam, azokból a potelhártyába zárt, de jól kifejlött ébrények jöttek elő, melyeknek lábaik, csőrük, szögük stb. a potelhártyán keresztül igen jól lát-

szottak s ha a potelhártyát felszakítottam, a kilógó lábak s más testrészek még jobban előtűntek.

Árpán kívül, mely növényeken élődik? e kérdésre csak annyit mondhatok, hogy a közelebbi napokban ugyanazon helyről pár, zsiros üszögtől megtámadott buzaszálat is kaptam s annak gyökerein is jelen voltak a tetvek; s a beküldő Achillea millefol. gyökerein is találta őket. Hogy mely részén él a növénynek, azt már említettem, t. i. a gyökereken; hozzá teszem még azt, hogy én a vastagabb gyökereken találtam őket; egy esetben pedig, midőn több napon keresztül (agyaggömbbe foglalva) háborítlanul hagytam őket, néhányan közülök a szár alsó részére jöttek fel. Megjelenési idejükre nézve csak annyit hozhatok fel, hogy a beküldő június közepén vette őket észre és pedig oly árpanövényen, mely különböző csapások által — drótféreg, később Chlorops s talán fagy is — meglehetősen tönkretétellett.

Az itt leirt fajon kívül egy pár szál árpagyökéren még másik fajtetűt is találtam, mely az előbbtől határozottan különbözik; ennek teste gömbölyded, színe téglavörös, rövid csápja öt tagu, a nagyobbak durványos töltésidomu mézesővel ellátva. Szárnyas példányok közöttük nem voltak fellelhetők.

Dr. Szaniszló Albert.

Útmutatás a Mezőség kopárainak befásítására.

Irta: **Fekete Lajos.**

(Folytatás.)

A juhárok közt a mezeinek egyeznek meg a klímái igényei a Mezőség éghajlatával leginkább, azért — kivált sarjerdőbe — ez lesz legezelszerűbb; mindazáltal ott, hol a bükk megél, a közönséges és korai juhart lehet alkalmaznunk, mivel ezeket törzsük magassága inkább ajánlja.

A magvak fajait mutatják a -ik lapon látható képek.

Legkorábban érik a korai juhár magja, melyet már szeptember végén lehet szedni; holott a mezei és közjuhárét csak októberben, de később is szedhetjük, mivel még egy ily ideig a fán marad. A szedés kézzel nehéz ugyan, de nincs annyira időhez kötve, mint a földről való szedés lehullás után. Alkalmazható szélesenedés időben a lekopogtatás is alátartott lepedőkre.

A mag csirképességét nem tartja meg sokáig, tehát legfeljebb következő tavasszal elvetendő. Télen át, miután jól kiszellőztetett, vagy zsákokba töltve, vagy homokkal vegyítve védett, de nem nagyon szellős helyen tartjuk el. Ha a mag igen kiszárad, csak egy év múlva kel ki a vetés után.

Az ültetőcök nevelése, iskolázása és kiültetése úgy történik, mint a kőrízsnél.

A hársak közül a Mezőség klímájának mind a nagy mind a kislevelű megfelel és tenyésztési viszonyaik is megegyeznek.

A magot akár a fáról, akár lehullás után a földről lehet szedni. Ha azt mindjárt következő tavaszon elvetjük, vagy mint a köriz- és gyertyánmagot egy évig földben tartjuk, akkor néha már ugyanazon tavaszon kicsirázik; ha ellenben száraz helyen tartjuk egy évig, akkor csak vetés után egy év múlva.

A csemetekertben a magot a hornyokba sűrűn vetjük s azt $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ hüvelyknyire (1—2 centimeter) betakarjuk földdel. A növénykéek első időben igen érzékenyek a tavaszi fagyok iránt, miért azoktól óvni kell. Egyébiránt a hársot magról nevelni meglehetősen lassan megy; ellenben homlitás által oly módon, mint a szilt, könnyen szaporíthatni. Ezen eljárásnál a bujtványok két évig hagyatnak a földben, hogy jobban megerősödjenek s csak akkor választatnak el az anyatuskóktól és szedetnek ki, hogy iskolázás végett átültetessenek.

Záradék.

Néhány rövid szó a gyakorlati kivitelről.

Nagyobb területek beerdősítése több évet, sőt évtizedeket vesz igénybe, mert eltekintve oly nagyobbszerű vállalatoktól, melyek azonnal való kivitele a munkabért felette felrugtatná: a legtöbb esetben a birtokos jövedelmei sem engedik ily nagy kiadásoknak azonnal való befektetését, annyival is inkább, hogy ezek nagyobbára oly áldozatok, melyeket a jelen nemzedék a jövőnek tesz.

Ha nagyobb területekről van szó, alkossanak azok bár községi vagy magán birtokot, el kell határozni azon sorrendet, mely szerint és azon időt, mely alatt azok beerdősítendőek lennének.

Azon időjárás viszonyoknak és hatásaiknak felsorolása, melyeket az értékek sorrendjének meghatározásánál az elmélet tekintetbe venni javasol, igen hosszas fejtegetésekre vezetne s különben is gyakorlatban legtöbbnyire gazdasági tekintetek által háttérbe kell szoríttatniok, ezért egyebeket mellőzve, csak azt emeljük ki, hogy a Mezőségen a mennyiben lehetséges, az északi, északkeleti és keleti száritó szelek ellen kell az erdősítőnek leginkább védelmezni a talajt, mely épen ezen szelek uralkodásának ideje alatt van a forró napsugaraknak leginkább kitéve. A hol tehát fontosb tekintetek megengedik, északkeleten, keleten vagy északon kell az értéket kezdeni s évenként dél nyugatra, nyugatra vagy éjszakra haladni, hogy a legfiatalabb ertvények a már felgyarapodottaktól oltalomba részesüljenek. Különben pedig azt hisszük, hogy legjobb lesz az értéket ott kezdeni, hol az ertvényeket legkönnyebben meg lehet védeni s hol a jobb fekvés s tán kedvezőbb termőhely a sikert inkább biztosítja. Ha aztán az erdősítő fáradozását kezdetben siker koronázza, nem fog vissza rettenni nehezebb feladatoktól sem. Mindazonáltal ha valamely terület beerdősítését elhátároztuk, ennek nem közepén, hanem valamelyik végén kezdjük meg a munkát és évről évre sorban folytatjuk azt.

Az évenként ertés alá jövő részleteknek oly alakot adunk, a milyent a vágásoknak kellend adni annak idejében. Ha pl. a hely oldalos, akkor a vágások határvonalait az oldal hosszára függélyesen, azaz alulról felfelé szokták irányozni. Meredek oldalokat azonban, ha azok alulról felfelé terjedelmek, egy vagy szükség szerint két vízszintes vonal által az oldal hosszában húzódó széles pásztákra osztunk, legalább gondolatban s először a legfelsőt erdősítjük be, több év alatt, a pászta egyik végétől a másik felé haladva. Azután az alatta levő pásztát, mely már a felette levő ertvény által jórészt védve van a záporosők lezuhanó vizei ellen s kevesebb veszéllyel jár a talaj megdolgozása.

Az évenként beerdősítendő részletek kijelölésénél még főtekitetet érdemelnek az utak, melyeken annak idejében a termés kiszállítatni fog. Ha ily utak nincsenek, azokat előre ki kell jelölni, annyival is inkább, mert ezek egyszersmind a jövődöbéli vágások határvolaiként is fognak szerepelni s különben is beerdősítetlenül hagyatnak.

Ha tisztában van az erdősítő avál, hogy mely terület lesz a közelebbi 5—10 év alatt betelepítendő, meg kell határozni a legmegfelelőbb fanemeket, melyek kiszemelésénél úgy hisszük első sorban tekintetbe jö, hogy a fanem az illő talajon általában megtelepíthető-e; másodsor, hogy képes-e a talajt jobb karba hozni; és harmadsor, hogy melyik fanem ad leggyorsabban és legnagyobb hasznot. Az első feltétel elkerülhetetlen, a második a sikert biztosítja, a harmadikat a haszon ajánlja, mely további erdősítésre egyszersmind eszközt is szolgáltat.

E munkácska bevezetésében és első részében vannak téve az adatok, melyeket csak kombinálni kell az adott viszonyok szerint, hogy a leghelyesebb utat kipuhatolhassuk.

Ha pl. oly területről van szó, melynek sekély (pl. 9—12') 25—30 centimeter termőtalaja alatt szívós agyagrégterül el, ott az akáczezal és erdei fenyővel hijában tennék kísérletet s nem maradna más hátra, mint a gyertyánnal próbálnunk szerencsét, mely közé szorványosan mezei juhart is elegyíthetnénk. Majd, ha az első fordá alatt a talaj televénydúsabb lett, a gyertyánt tölgy csonkültönczökkel is tarkázhatjuk.

Az első 5—8 év alatt beerdősítendő terület számára csemetekertet kell telepíteni. Ennek nagysága az évenkénti csemeteszükséglettől függ. Ha pl. 5 év alatt 50 holdnyi területet erdei fenyővel szándékozunk beültetni, akkor a csemetekertnek minden évben 10 holdnyi területre kell 1—2 éves ültönczöket s ezenkívül foltozásra nagyobbakat is szolgáltatni.

De magról is kell gondoskodnunk, részint a csemetekert számára, részint a vetés által való beerdősítés szükségletére.

Mindezeknek megítélésére szolgáljanak a Mezőségen alkalmazható főbb fanemekre nézve a következő adatok:

1. Tábla.

Magvak száma	1 bécsi fontban	1 grammban
Erdei fenyő, szárnyatlan	90000	1600
Szurkos fenyő (Pinus austriaca) szárnyatlan	45000	800
Ákác	30000	540
Bálványfa	22000	400
Gyertyán	12000	210
Bükk	2400	43
Csoportos tölgy	200	3,5
Kocsányos tölgy	110	2
Szil	78000	1390
Kóris	8500	150
Juhar	7500	1300

2. Tábla.

Magmennyiség egy hold bevetésénél bécsi fontokban, vagy egy hektár bevetésénél kilogrammokban.

	Teljes vetés	Pasztás vetés	Foltvetés
Erdei fenyő	12	8	6
Ákác	18	12	9
Gyertyán	60	40	30
Bükk	160	100	70
Csoportos tölgy	600	400	300
Kocsányos	1000	670	500
Elegyesen a tölgyek	800	530	400

3. Tábla.

Magmennyiség csemetekertekben	Egy bécsi font	1 kilogramm
	maggal bevethető horony-hosszúság	bécsi ölekekben
Erdei fenyő, egy év mulva kiveendő ültőnczőknél	130	440
Szurkos fenyő, " " " "	60	200
Ákác " " " "	270	900
Bálványfa " " " "	240	800
Tölgy, vegyes " " " "	3	10
Bükk, 2 év mulva " " " "	24	80
Gyertyán, 2—3 év mulva " " " "	60	200

4. Tábla.

1 öl vagy 1 meter horonyból, mely jó maggal oly sűrűn vettetett be, mint ezt a 3. tábla mutatja, kikerülő ültőncz mennyiség maximuma:

	1 ölnyi	1 méternyi
	horonyból	
Erdei és szurkos fenyő	350	180
Ákác	80	40
Bálványfa	40	20
Tölgy	40	20
Gyertyán	100	50
Bükk	60	30

(Folyt. köv.)

T A R S A L G Ó.

Könyvismertetés.

Ampelographisches Wörterbuch. Im Auftrage der internationalen ampelographischen Commission von Hermann Goethe, Wien, 1876, Verlag von Faesy & Frick.

A tudományos szakegyletek azon bevett szokása, hogy ilyenmü kiadványokkal az érdeklődő közönség figyelmét ébresszék és egyúttal az illető együletben ápolttudományos törekvések irányáról a szakembernek hű képet nyújtsanak, — teljesen elismerésre méltó s az egyesületnek csak előnyére válik, ha kiadványai — mint a jelen esetben is — az ismeretek fejlesztésére irányozvák. — Ezen mű a nemzetközi ampelographiai bizottságnak colnari gyűlésén tett megbízása folytán készült nagy reményvel; s hogy mily szerencsével: lássuk!

Előszavában föl van fejtve egy ily munkának égető hiánya; a régibb szőlő-botanikai művek tele vannak téves adatokkal; fölötte kívánatos volt egy ampelographiai szótárnak készítése, mely közös erővel megszüntesse a bábéli zavart az elnevezések különmemiségében s gátat vessen a határtalan fajalkotási humbugnak. — Szerző fölhozza a kivétel rendkívüli nehézségeit s ebben mi is egyetértünk, mert a közel 1000 válfajban elterjedt szőlőnövényt, mely minden országban és vidéken más név alatt

virul — kilitisztázni és helyesen megnevezni nem csekély föladat annyival inkább, miután a leiró-meghatározás (Terminologia) még nemhogy bölesőjében szendereg, de valóban meg sem született. Miért is nem szándékunk a mű érdemét legkevésbé is csonkítani vagy használhatóságát kétségbevonni, midőn abbéli meggyőződésünket nyilvánítjuk: hogy egy oly bámulatos változási képességgel fölruházott növénycsalád egyéneit személyenként külön jellemzőleg leírni akarni a nélkül, hogy egyes alfajokra és válfajokra beoszszuk — teljes lehetetlen. Ez meg sincs kísértve az egész műben s azért nem is esoda, ha az ujkereszttségben oly messze álló egyének kerültek egy családnév alá mint — a többi közt — az alexandriai muscatály, mely „Damascener weisser muscat“-nak van fölveve, holott a Damascenerekkel épen semmi közös jelleget föl nem mutat.

A bevezetésben közzétett Terminologia habár sok kívánni valót hagy föl, mégis becses — kezdeménynek; öszintén megvalljuk, mi sem tudánk ez idő szerint jebbat producálni mindazonáltal föltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy a jövő munkásságnak első föladata legyen: egy — lehetőségig helyes — botanikai osztályozással berendezett leiró catalogus meg-

készítése, mert csak is ezután lehet alkotni egy oly szótárt, mely a synonymek egyesítését keresztül vigye; egyszóval — nem a különböző tájelnevezésekről rátalálni a név vagy faj helyességére, hanem az egyént analysis útján pontosan meghatározni.

Van egy komolyan roszalásra méltó jelleg e munkában, melyet szó nélkül nem hagyhatunk, s ez szerzőnek azon szerényen dicsekvő mentegetőzése: miszerint csak német kútfóket használhatott eredményvel, mert a többiek nagyon fölületesek és hiányosak! — Meg is látszik rajta, mert csak a német szőlőfajok vannak gonddal leírva, pedig nem hiszszük, hogy más országok gyermeke is mint p. o. Sauvignon, Semillon vagy a Cabernetek nem épen ugy érdemelnek meg a körülmenyes leírást mint: a Wildbacher, Elbling, Köfner, Müllerrebe, Ortlieber, Rothgipfler, Weteliner, Zierfahndler és sok más — harmad — és hatodrendű fajok. Az előszóban továbbá kimondatott, hogy a nevek megválasztásánál irányadó mindig azon név, melyet egy szőlőfaj hazájában vagy legkiterjedtebb mivélése helyin visel s mégis Tokajnak furmintja Mosler név alatt brilliroz, holott mindnyájan tudjuk, hogy e faj római eredetű s Formianumból került magyar földre s innen átlantáltatott a 17-ik században a Mosel vidékére is; miért nem hagyta meg szerző az okadatolt és helyes Furmint nevet s miért annectál idegen vagyont? Egy münél, mely „internationai“ czégre jogot tart; félre lehetne tenni a német pöffeszkedést!

A tévedési hibákat, valamint a névelferdítéseket (mint p. o. kets-kets-etsu = kecskecsü) nem említiük, mert az könnyen megesik, nem is akartunk a munka becséből legkevesebbet is levonni és hogy teljes elismeréssel vagyunk a kezdet nehézségei között kifejtett buzgaloméért, bizonyítjuk azzal: hogy ajánljuk az érdeklődők szives figyelmébe.

A könyv kiállítása tetszetős és izlésteljes; ára 3 frt. W.

EGYVELEG.

— Értesítés. A nmlgu földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. minister ur a következő értesítést teszi közzé: „Sz. 17644. Valamennyi gazdasági egyesületnek. 1871. szeptember hó 8-án. 8708. sz. alatt és a folyó évi 7204. sz. a. kelt felhívásom kapcsán felkérem az egyesületet, miszerint az egyes községeket lehetőleg ismételve figyelmeztetni sziveskednék, hogy a mezőhegyesi gulya létszámából Mezőhegyesen f. évi szeptember hó 19-én 36 darab tenyészbika, 71 drb. anyatehén és 17 drb. 3 éves üsző fog elárvereztetni, mely árverésen az egyes községeket a hazai szarvasmarhatenyésztés érdekében azon kedvezményben kívánom részesíteni, hogy a vételárt részletekben fizethessék, még pedig egyharmadát azonnal, a másik harmadot 1877. évi május hó 1-én, az utolsó harmadot pedig 1878. évi május hó 1-én. E kedvezményben oly módon részesülhetnek a községek, ha az illetékes gazdasági egyesület részéről, mint arra érdemesek ajánló levelet nyernek, melylyel a községi előljárat vagy megbizottat az árverésre küldvén, azt egyszersmind a község, előljárosága által aláírt és a községi pepszettel megerősített meghatalmazással látják el, melynek értelmében a községi megbizott az árverésen a község

nevében részt vehet, s ha valamelyik tenyészbikára a legtöbbet ígérő marad, annak megvétele iránt a fennhivatolt f. évi 7204. sz. a. kelt intézményemhez csatolva volt „Kötelezvény“ mintája szerint azt a község nevében jogérvényesen aláírhatja. Miután a szarvasmarha-tenyésztés érdekében igen kívánatosnak tartom, hogy ezen kedvezménynek igénybevétele által minél több község jó tenyészbika birtokába juthasson, felkérem az egyesületet, miszerint a működési területén fekvő községeket erről értesítvén, a kedvező alkalom felhasználására buzdítsa. Budapest 1876. augusztus 24-én. A minister meghagyásából: Reitz Frigyes s. k. ministeri tanácsos.“

* Hézagpótló válalat. A magyar naptár-irodalom elég gazdag nemcsak a különféle nép és szaknaptárakban; hanem encyklopedikus tartalmu képes naptárakban is, csak egy osztálynak nincs meg a maga évkönyve, az intelligentia azon részének, mely komolyan foglalkozik a politikával. E hézagot betölteni lesz hivatva Toldy István új vállalata: „Hungaria. Politikai évkönyv és naptár 1877-re“ mely e napokban már sajtó alá ment s október első felében meg fog jelenni. Célja: a politikai ismeretek népszerű terjesztésével összekötni s egészben véve, a közönséges naptár-irodalomnál tartalmasabb és élvezetesebb olvasmányt szolgáltatni az értelmes közönségnek. Tartalmából, melyben ugy a napi politika gyakorlati szükségéi, mint a politikai kérdések tudományos oldala tekintetbe vétetnek, kiemeljük a következőket: — Az évkönyv első vagyis naptári részét, mely az 1877. év tulajdonképi naptárát s egyéb tudnivalókat tartalmaz, egy rövidre vont, de pontos politikai névtár követi, mely a magyar alsó és felsőház tagjainak névsorát, az összes európai államok uralkodóit s kormányait s befoglalja magában, némely hasznos statisztikai adatok kíséretében. A kötet évkönyvi részét az „Év története“ nyitja meg (1875. szept. — 1876. szept.) Acsády Ignácztól. Ezt követik: „Az európai államok pártjainak ismertetése“ Grisza Ágosttól, megtoldva a főbb külföldi hírlapok jellemzésével, mi a hírlapolvasóra nézve kényelmes tájékoztató lesz a külpolitikában. A közel jövőre nézve különös érdekléssel fog birni „Az európai államok hadereje“, a legújabb adatok nyomán ismertetve, Márkus M.-tól. Keleti Károly az idej „statisztikai kongresszusról“, Pulszky Ferencz a „Keleti kérdésről“ ir az évkönyvbe egy-egy tanulmányt; Láncozy Gyula az év közgazgatási törvényeit fogja benne szakszerűen ismertetni. — Dolgozatokat ígértek még Rákóssy Jenő, Salamon Ferencz, Vadnai Károly s mások.

* Bécsi nemzetközi magvásár. A vásárra mintegy 6000 látogató jelentkezett. Képvisele volt a földmivelési, kereskedelmi és hadügyminiszter. Táviratilag közölve voltak az aratási eredményre vonatkozó jelentések. Ehez pótlólag csak azt jegyezzük meg meg, hogy Havemayer new-yorki főconsul jelentése szerint Észak-Amerikában az aratás a mult évhez viszonyítva buzára nézve 35 millió bushellel kevesebbet eredményezett. A jelentések felolvasása után megkezdődött az üzlet, mely eleinte igen nehézkes volt, később a hangulat szilárdult. A buza összes forgalma csak 50,000 metermázsára ment: tiszavidéki 78.7 kilo hectáronkint 11. 40, Győrben átadva, mo-

sonyi 10.90—11.40, felyidéki tót 80—81 kil. 11.80—12.26. Rozsban nem volt jelentékeny forgalom; felsőbb magyarországi állomásokon átadandó 8.26—8.48. Arpa kitünő minőségű magasra tartva, nem nagy forgalmat csinált, csak takarmánynak valóból jöttek létre jelentékenyebb kötések 6.10—6.25, tótsági közép minőségű 6.75—8.20, győri 7.30, mosonyi 7.65—8.10, mind a bécsi nyugati pályaudvaron átadva, morvaországi kitünő minőségű 72 kil. 9.25 tartatott, de nem vették. Zab mérsékeltén vétetett kivételre. — A nemzetközi magvászár alkalmával tartott malom — congressus a zsákolás kérdését megvitatván, határozatotott, hogy 85 kilos zsákokba történjen a liszt osomogolása. A végleges zsákolási megállapodás azonban későbbre tartatott fel. Továbbá határozatotott, hogy megfelelő hántó gép vagy lehántási mód feltalását arany érmmel fogja a congressus jutalmazni. Végre megállapodás történt abban, hogy a párisi nemzetközi liszt-kiállítás az osztrák malmok gyűjteményes kiállításban lesznek képviselve. (K.)

* A gazdák élettartama Angliában tett észleletek szerint 12 másféle társadalmi osztálynál huzamosabb. 225,747 gazda közül 25—35 éves volt 31,720; 35—45 éves 48,378; 45—55 éves 53,608; 55—65 éves 45,585; 65—75 éves 28,660; 75—85 éves 11,363; végre 1711 nyolcvanöt éves és azon túl volt! Ezer gazda közül 9 a 35 és 45 év, 12 a 45—55 év, 25 az 55—65 év, 55 a 65—75 év, 148 a 75 és 85 év között, végre 324 a nyolcvanöt év betöltésével és azon túl halt meg.

* A nemzőképesség előmozdítására gazdasági házi állatainknál a zabot használhatjuk, mint legcélszerűbb és legártatlanabb szert, mely rendes körülmények között eléggé hatályos is. Néha megtörténik azonban és főleg nagyon jól táplált és korán érett állatoknál, hogy a nemi inger nem mutatkozik és ekkor erősebb szerekhez kell nyulni. Ilyen esetben többen a körisbogarat alkalmazzák, mely óvatos használat mellett sikeres leend, lehet a legyeket apróra zúzva a takarmány közé keverni, vagy pedig kenyérré csepegtetett körisbogár festvényt adni. Mások ellenben kivált nőstény állatoknál, először szoros vizsgálatot ajánlanak, hogy a párzási ösztön elmaradását nem-e betegség vagy egyáltalában a testi jóllét hiánya, az izmoknak tulságos megerőltetése, takarmány hiány, fűszer nélküli vagy tápszegény takarmány, nagy kövérség, a himállatoktól való elkülönítés stb. okozzák; mindezekon kívül még az állat phlegmaticus véralkata lehet ennek indoka. Néhány napig adagolt 30—40 gramm gyömbér vagy törött fahéj a legtöbb esetben használni fog és azon nagy előnyvel bír, hogy semmi tekintetben sem ártalmas, miglen a körisbogár, valamint a juniperus sabina ághegyeinek főzete is a nőstény nemzőszerveket természetellenesen felizgaják ugyan, a nélkül, hogy használnának, sőt gyakran közvetlenül ártanak is.

* Az emberi hügy értékesítésére Olaszországban Modenában két év óta részvénytársulat áll fenn. A hügy külön edényekben a modenai vasuti állomásra szállítatik, a vevők átvesszik és a mezőre szállítják, egy hectoliter hügy ára mintegy 40 kr-ra rug; azaz egy erdélyi veder 4½ krba kerül. Nálunk persze a legtöbb helyen ezen értékes trágyaanyag használatlanul vesz el!

* A gazdasági továbbképezés Württembergben. Ez előre haladott államról már többször volt alkalomunk dicsérőleg megemlékezni, területe csak 354 □ mfd., lakossága kereken 1,800,000 lélek, de a gazdasági szakmivelődés előmozdításában első helyen áll. Az újabb adatok szerint 127 önkéntes gazdasági továbbképző iskolában 2483 és 735 kötelezett, téli iskolában 14524 tanuló nyert oktatást. Gazdasági estélyeket 51 községben tartottak, melyeket 1765 rendes résztvevő látogatott, 70 olvasó-egylet 2224 olvasót számlált, végre 620 község külön könyvtárral rendelkezik. Mindezeket összeszámítva, mintegy 21,000 egyén volt, ki gazdasági ismereteit az említett intézmények által bővíthette. Württembergben van továbbá a világhírű höhenheimi gazdasági akadémia, a jó nevű reutlingeni pomologiai intézet, több földmives és szőlészeti, állatgyógyintézet stb. Vajha a kis állam buzgó törekvései nálunk is utánozásra találnának!

* Ecetkészítés gyümölcs hulladékból. A gyümölcsbor és aszalás hulladékaiból még nagyon jó ecetet lehet készíteni, mely háztartásunkban a borecetet, helyesebben mondva borszeszecetet pótolhatja. Az aszalásra elkészített alma vagy körte héjait és magházait, vagy a gyümölcsbor készítésénél fennmaradó törkölyt vízzel megfőzzük, a nedvet ki-sajtoljuk és meleg helyre (20—30° R.) tesszük, hol nem sokára a szeszes erjedés beáll. Ez alkalommal a lé felületén erős hab támad, mely, lassan-lassan fenékre száll, nemsokára ezután az ecetsavas erjedés következik be. Mihelyest a folyadék kellemes gyenge ecetüzű, dupla vásznan keresztül kell szűrni s az e közben kimosott üvegekbe visszatölteni. Az ecetsavas erjedés ezután magában tovább folyik, a megkezdült ecet gyenge borecethez hasonlít és kitünő jó ízű.

* Gözerejű kaszáló gép. Már néhány év óta egyes szaklapokban tervezetek merültek fel, melyek a gözérőnek kaszálásra való felhasználását célozták és legújában Aveling és Porter az angol királyi földmivelő társulat birminghami tárlatán csakugyan bemutatták az első gözerejű kaszáló gépet. A gép 8 ló erejű volt, vágó szélessége 4 meter. Eddig az új találmányról nem sok dicséretet lehetett hallani, mert nehézkes és költséges, azonban ezen eszme is kétségkívül napról-napra tökéletesebb alakot fog ölteni.

* Egy tehénnek négyes születe. Egy francia állatgyógyászati lap egy 22 hónapos tehénnél előfordult négyes születsről tett említést. A leéllés egy órai időt vett igénybe, a tehén minden segély nélkül két bika- és két üszöborjut szült. A bikaborjuk magassága 70, hosszúsága 75, az üszöborjuké 55, illetőleg 65 centimetert tett, három borju az ellés után egy órával kimult, miglen a negyedik, egy üszö borju, másfél napig maradt életben.

* Besavanyított takarmány. Zölden lekaszált takarmányt úgy szoktunk besavanyítani, hogy a nedvdús zöld tömeget gödrökben jól betiporjuk és közvetlenül szalmával, azután földdel befedjük, mire erjedés áll be, a takarmány barnás színt, savanykás ízt nyer és télen haszonnal feléltethető. Ezen eljárás kivált a zöld török buzára nézve ajánlatos, mert ezt vastag szára miatt alig lehet szénául megszáritani. Hogy a besavanyított takarmány el ne romoljék, mindennek előtt szükséges, hogy a réhányt földben támadó repedések újból és újból betömessenek, különben behat a levegő és rothadást okoz, vagy pedig a víz rontja el a készletet. Eddig a besavanyított takarmány 3—4 hónap mulva szokott feléltettni, egy alsó ausztriai birtokon azonban folytonos takarmány-bőség miatt 1870. óta a gödrök érintetlenül maradtak, míg a jelen év szükölködése a tulajdonost a meglevő készlet megvizsgálására indította, a

midőn is kellemes meglepetéssel tapasztalta, hogy a romlottnak hitt anyag a legjobb minőségben, mely az egy éves savanyítás-tól semmiben sem különbözött, maradt meg és az állatok azt jó ízűen fogyasztották. Ezen kiváló tartósság a legjobb módot nyújtja arra, hogy zöld takarmánnyal bővelkedő esztendőkből miként gyűjthetünk a felesleget okszerű és olcsó készletet.

* Piaczi árainkat illetőleg megjegyezzük, hogy Deés, Naszód, Torda és Vajda-Hunyad újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk; a dévai gabonaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

(22)

(3-3)

Őszi vetéshez

szükségelt gazdasági- és kerti veteményeket, virág magvakat és valódi Harlemi virághagymát, vetőburgonyát, ugymint előfákat, szőlőtöveket és spárga gyökereket a legjobb minőségben, szállit az első magy. kertész-gazdászati ügynökség, magkereskedés Budapesten, V. József tér 12. szám.

Tauffer Ferencz

Kolozsvártt.

Ajánlja a már ösmeretes Mayer-féle amerikai szegszerkezetű vert vasból készült cséplőgépjeit, kézi- és lóerőre új javítással, Mayer Trieurs konkolyválasztó és különböző szelelő rostáit kedvező fizetési feltételek mellett.

(3)

(35-52)

Piaczi árak.

A héti vásár		Egy hectoliter (=1.62 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhafus
ára krajczárokbán											
Besztercze	aug. 15.	560	380	370	—	300	330	260	120	320	28
Brassó	aug. 25.	723	520	442	342	180	398	—	—	—	36
Csik-Szereda	aug. 23.	834	749	664	450	350	500	400	180	125	32
Déas	aug. 22.	640	540	320	—	220	300	520	155	420	32
Déva	aug. 26.	920	760	710	500	1000	550	460	150	136	32
Erzsébetváros	aug. 26.	610	428	—	—	220	325	235	130	300	36
Gy.-Sz.-Miklós	aug. 26.	775	550	425	425	270	425	215	60	—	32
Fogarás	aug. 25.	720	540	340	—	210	440	280	130	350	36
K.-Fehérvár	aug. 26.	774	600	580	—	240	420	400	180	300	36
Kolozsvár	august. 31.	732	576	444	—	192	444	210	150	360	40
K.-Vásárhely	aug. 24.	570	355	375	210	230	300	190	40	325	32
Naszód	máj. 8.	540	500	550	330	260	360	240	110	125	30
Nagy-Enyed	aug. 24.	750	600	450	—	276	400	215	50	444	36
N.-Szeben	aug. 29.	740	620	410	—	200	420	200	—	300	36
S.-Sz.-György	aug. 28.	750	500	440	450	200	480	200	60	200	36
Szamosújvár	aug. 28.	825	540	435	—	290	330	300	75	400	30
Sz.-Régen	aug. 24.	650	485	475	315	255	380	320	140	220	32
Sz.-Üdvarhely	august. 22.	700	540	450	—	180	433	150	50	220	32
Torda	janíus.	780	540	450	—	—	300	—	100	1100	36
V.-Hunyad	aug. 19.	780	570	465	—	—	500	200	100	600	32

Az „Erdélyi Gazda” hirdetési díjszabályzata.

10/16 lap	széri hirdetőkör											
	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
10/16	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
8/16	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Azonkívül 30 kr. bálygódíj anyagnál, a hányszor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM :

Hova vezet a trágya nélküli földmivelés. — Levéltető az árpa gyökerén. — Utmutatás a Mezőség kopárainak befásítására. — Társalgó. — Könyvismertetés. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piacziárak.